

УДК 37.013.3

РОЛЬ ПРОЕКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У РОЗВИТКУ НАУКОВОГО СВІТОГЛЯДУ ВИПУСКНИКІВ ШКОЛИ

О.С. Гринюк,

науковий співробітник,

Інститут педагогіки НАПН України

e-mail: [oksana.grinyuck @yandex.ua](mailto:oksana.grinyuck@yandex.ua)

У статті проаналізовано роль проектної діяльності у розвитку наукового світогляду випускників школи, що сприятиме формуванню нових пізнавальних цінностей, інтелектуальних здібностей, умінь, навичок, моральних і комунікабельних якостей, а також дослідницької позиції в сприйнятті й розумінні природи та її закономірностей.

Ключові слова: проектна діяльність; метод проектів, науковий світогляд, міжпредметна інтеграція знань; дослідницькі уміння.

Постановка проблеми. Формування та розвиток у дітей ключових компетентностей стало основним завданням початку ХХІ століття. Ця проблема набуває актуальності у зв'язку з тим, що сучасний світ характеризується стрімким соціальним, технологічним і політичним розвитком, який потребує від людини здатності робити духовно-моральний вибір, мобільності та відповідальності у прийнятті рішень, вміння ефективно спілкуватися та бути успішним. В свою чергу це потребує переосмислення освітніх стратегій, визначення пріоритетів, характеру та нового змісту освіти, яка була б спрямована на формування життєздатної особистості.

Сьогодні в практику роботи вчителів біології поряд із традиційною методикою широко входять методи активного навчання: інтерактивні, рольові, ділові, організаційно-навчальні ігри, метод опорних конспектів, технологія модульного навчання і багато інших. Із упровадженням у школі комп'ютерних технологій для педагогів відкрилися нові можливості, що

дозволяють створити умови для розвитку пізнавального інтересу школярів до предмету, що вивчається. Одним із прикладів педагогічних технологій, що мають багатий творчий потенціал, є метод проектів.

Проектна діяльність сприяє формуванню самостійної, творчої особистості є одним з інноваційних методів навчання. Характерною ознакою проектної діяльності є органічна і повна узгодженість шкільного навчання з навколишнім життям, різноманітними інтересами дитини, що спрямована на розвиток її наукового світогляду [2, с.6].

На нашу думку, для формування наукового світогляду школярів, основи проектної діяльності мають закладатися ще у початковій школі, а потім поступово в процесі навчання розвиватися і поглиблюватися в міру дорослішання і усвідомлення учнем своїх професійних, соціальних і громадянських потреб і обов'язків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій дає підстави стверджувати, що різноманітні аспекти впровадження методу проектів у навчальний процес привертали увагу таких видатних педагогів-дослідників, як Дж. Дьюї, Д. Каттерік, В. Кілпатрик, В. Монда, А. Папандреу, Д. Снезден. У сучасній педагогіці метод проектів аналізували та розробляли такі російські вчені, як В. Гузеєв, Д. Левітес, Є. Полат, Г. Селевко, С. Шацький, Т. Новікова, І. Бруснікіна, Н. Морзе, І. Сергєєва та українські К. Баханов, А. Касперський, Т. Кручиніна, О. Пехота, О. Пометун та ін. Нині метод проектів широко використовується в практиці навчання з метою розвитку в учнів наукового світогляду та творчих здібностей.

Мета статті – полягає у розкритті ролі проектної діяльності у розвитку наукового світогляду випускників школи.

Виклад основного матеріалу. Сучасна середня загальноосвітня школа має перед собою взаємопов'язані завдання, перелік яких уже став традиційним, – якомога якісніше навчати школярів основ наук, формуючи відповідні знання та вміння; виховувати їх, прищеплюючи загальнолюдські

цінності; розвивати мислення школярів, формуючи ефективні й результативні способи розумової діяльності. Завдяки цим вимогам навчально-виховний процес у загальноосвітній школі поступово переорієнтовується від визнання необхідності та декларації розвитку мислення учнів до реального використання засобів, методів та прийомів навчання, що забезпечують активну пізнавальну діяльність школярів.

Спосіб існування особистості в соціумі відображає світогляд. У цьому способі містяться життєві позиції, ідеали, переконання, принципи діяльності та пізнання. Світогляд є необхідним компонентом свідомості людини. Світогляд – це складна система, при якій взаємодіють знання, переконання, прагнення, думки та інше. Таким чином, формується цілісне (в тій чи іншій мірі) розуміння людьми самих себе і світу навколо них [4].

Науковий світогляд цілком ґрунтується на досягненнях сучасних дисциплін і пройнятий методом наукового дослідження і пізнання. Цей погляд на Всесвіт і місце людини в ній відображає явища та об'єкти так, як вони існують в реальності, без помилок, брехні і вигадок. Головним чином науковий світогляд є поясненням фактів, осмисленням їх у всій структурі понять відповідної наукової дисципліни. Воно розкриває закономірні і причинні зв'язки об'єктів і явищ.

Проектна діяльність становить основу сучасного навчання, сенс якого полягає у формуванні наукового світогляду учнів. Суть проектної діяльності полягає у стимулюванні інтересу дітей до певних проблем, що припускають володіння деякою сумою знань, і через проектну діяльність, що передбачає рішення однієї або цілого ряду проблем, показати практичне застосування отриманих знань. Іншими словами, від теорії до практики – з'єднання академічних знань із прагматичними при дотриманні відповідного балансу на кожному етапі навчання. Основна теза сучасного розуміння методу проектів – «Усе, що я пізнаю, я знаю, для чого це мені треба і де і як я можу ці знання застосувати» [5].

Створюючи власний проект, учні самостійно розв'язують творчу чи дослідницьку проблему. Кожен створює свій образ виучуваного засобами, які найбільше відповідають його природним нахилам, інтересам, смакам, уподобанням – розвивають наукове мислення та здобувають суб'єктивний досвід. На уроці під час актуалізації результатів проектної діяльності школярі обмінюються з однокласниками, учителем здобутими знаннями, чуттєвим досвідом, способами дослідницької і творчої діяльності, прийомами розумових дій.

Основна мета використання методу проектів – самостійне усвідомлення учнями природничо-наукових проблем, що мають життєвий сенс для учнів. Цей метод припускає проживання учнями певного відрізка часу в навчальному процесі, а також їхнє залучення до фрагмента формування наукового уявлення про навколишній світ, конструювання матеріальних чи інших об'єктів. Матеріалізованим продуктом проектування є навчальний проект, що визначається як самостійно прийняте учнями розгорнуте розв'язання проблеми у вигляді розробок макетів, схем, презентацій, а також конкретної діяльності з благоустрою місцевого навколишнього середовища, вивчення й опису об'єктів і процесів природи. Підкреслимо, що дидактичною одиницею в методі проектів стає проблема, яка узята з реального життя (екологічна, біологічна, хімічна тощо). Таким чином, проблема і шляхи її розв'язання набувають контурів проектної діяльності. Під час рішення проекту поряд з науковим (пізнавальним) аспектом змісту завжди присутній емоційно-ціннісний та творчий аспекти. Причому саме емоційно-ціннісні й творчі компоненти змісту визначають, наскільки значимим є для учнів проект і наскільки самостійно він виконаний. Працюючи над проектом з природничих наук, учні опановують комплекс умінь, (пізнавальних, практичних, оцінних), основами взаємодії один з одним і рефлексією, навчаються самостійно одержувати нові знання а також інтегрувати їх.

Проектна технологія це зв'язок кількох предметів. Міжпредметна інтеграція природничо-наукових дисциплін, яка спрямована на формування в учнів уміння встановлювати зв'язки між знаннями різних систем, закріплює не тільки взаємозв'язок, але й взаємопроникнення окремих навчальних предметів і сприяє системному й цілісному пізнанню світу, яке є однією з умов, що забезпечує розумовий розвиток учнів (розвиток біології і хімії базується на знаннях фізичних явищ; досягнення фізики й сучасної техніки неможливі без сучасних матеріалів, одержуваних у результаті досягнень хімії; біологія займається фізичними і хімічними процесами в живих організмах) [3].

Проектна діяльність вирішує багато педагогічних завдань, а саме:

- реалізації учнями як дослідницьких, так і практичних завдань, дає їм можливість почуватися особистостями, які розглядають справи суспільства;
- розвиває науковий світогляд, творчу думку та навички роботи з джерелами інформації; допомагає вирішити і проблеми практично зорієнтованих учнів, яким важко виявити себе на уроках, а реалізуюючи проект, вони виявляють найрізноманітніші здібності;
- проектна діяльність є тим середовищем, у якому учні набувають сил, упевненості, а ситуація успіху може стати відправною точкою для подальшого зростання у власних очах;
- досвід проектної діяльності знадобиться учням не лише в їхній самоосвіті та самореалізації, а й узагалі в житті [6].

Отже, проектна діяльність – це цілісна дидактична система, яка ґрунтується на логічних закономірностях творчого засвоєння знань у навчальній діяльності. Точніше кажучи, в основі проектів лежить розвиток пізнавальних творчих навичок учнів, їхніх умінь самотійно конструювати свої знання, орієнтуватися в інформаційному просторі, що сприяє розвитку критичного мислення та наукового світогляду.

Будь-який проект – це завжди творчість учнів. Результати виконання проектів повинні бути відчутні, якщо це теоретична проблема, то конкретне її рішення, якщо практична – конкретний результат, готовий до впровадження. Цей метод дозволяє створювати проекти, наближені до природної життєдіяльності учнів, усвідомлювати місце природничих наук в загальній системі людського буття. Навчальні проекти можуть бути виконані в контексті науково-пізнавальної, практико-перетворюючої, комунікативної, художньо-естетичної діяльності людини. Важливо підкреслити, що конструювання навчального процесу, орієнтованого на рішення учнями проектів, будується в межах не логіки навчального предмета, а логіки дослідницької діяльності учнів. Вибираючи теми проектів для виконання учнями в ході вивчення предметів природничого циклу, учитель керується такими критеріями:

- значущість цієї інформації для учнів;
- соціальна значущість проекту;
- наявність у проекті виховного потенціалу;
- зв'язок з досліджуваними темами біології, хімії, фізики, географії;
- можливість визначення проблеми;
- час, що відводиться на вивчення певного розділу й теми;
- можливість реалізації міжпредметних зв'язків;
- співвідношення наявних знань та особистого досвіду учнів на користь перших [1, с. 25].

Отже, проектна діяльність є визначальною складовою компетентного навчання, методом, що допомагає вчителю формувати науковий світогляд учнів, що орієнтує на самовираження, саморозвиток особистості, готової до суспільно корисної праці.

Висновок. Таким чином, досвід уведення проектної діяльності учнів у навчальний процес дозволяє зробити висновок, що робота над проектом створює умови для розвитку ключових компетенцій учнів: вона

орієнтована на формування наукового світогляду та свідомого ставлення учнів до природи та її багатства, створює ситуацію співробітництва, стимулює вміння слухати і висловлювати свою точку зору, вчить працювати з додатковою літературою, самостійно планувати свою діяльність і досягати результатів.

Література:

1. Данчук А. Методичні рекомендації щодо написання науково-дослідних учнівських робіт //Біологія. – 2014. - №3 (735). – С. 22-32.
2. Лихадієвська О., Куцелєпа С., Боровик Н. Суть методу проектів. //Біологія. – 2014. - №11 (743). – С. 6-8.
3. <http://osvita.ua/school/method/1158/>
- 4.http://pidruchniki.com/1220041135023/pedagogika/formuvannya_naukovogo_svitoglyadu
- 5.http://www.zippo.net.ua/data/files/2014/proekt_himija_biologija_07112014
6. rmc.trost.net.ua/wp-content/uploads/.../Доповідь.природознавство.

Гринюк О.С.

РОЛЬ ПРОЕКТНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В РАЗВИТИИ НАУЧНОГО МИРОВОЗЗРЕНИЯ ВЫПУСКНИКОВ ШКОЛЫ

В статье проанализирована роль проектной деятельности в развитии научного мировоззрения выпускников школы, будет способствовать формированию новых познавательных ценностей, интеллектуальных способностей, умений, навыков, нравственных и коммуникабельных качеств, а также исследовательской позиции в восприятии и понимании природы и ее закономерностей.

Ключевые слова: проектная деятельность; метод проектов, научное мировоззрение, межпредметная интеграция знаний; исследовательские умения.

Grynyuk O.S.

**ROLE IN THE DEVELOPMENT OF DESIGN SCIENTIFIC
OUTLOOK GRADUATES**

The article analyzes the role of design in the development of a scientific outlook graduates to facilitate the formation of new cognitive values, intellectual abilities, skills, moral and communicative skills and research positions in the perception and understanding of nature and its laws.

Keywords: project activities; project method, scientific outlook, interdisciplinary integration of knowledge; research skills.